

Дж. Д. Селинджър
На Есме – с обич и
омерзение

Наскоро получих с въздушна поща покана за една сватба, която ще стане в Англия на осемнайсети април. Какво ли не бих дал, за да присъствам на тази сватба; ето защо, когато пристигна поканата, отначало реших, че ще е напълно възможно да извърша това пътуване до чужбина със самолет, каквито и да са разноските. Но след това обсъдихме доста обстойно въпроса с жена ми – невероятно уравнивено и трезво същество, и решихме да не заминавам – преди всичко аз съвсем бях забравил, че тъща ми се надява да прекара последните две седмици от април при нас. Право да си кажа, не ми се случва да виждам толкова често мама Гренчър, а пък и годините ѝ не намаляват. Тя е на петдесет и осем. (Самата тя първа би признала това.)

Но независимо от всичко, където и да се намирам, аз не съм от онези, които дори пръста си не биха помръднали, за да спасят една сватба от скука. И тъй, загрижен за сватбата, надрасках няколко откровения на булката, която познавах близо от шест години. Ако моите бележки причинят известно безпокойство на младоженеца, с когото не се познавам, толкова по-добре. Целта ми не е да доставя някому удоволствие, а да напътя, да поуча.

През април 1944 година аз бях между шестдесетимата американски военни, които преди десанта в Европа минаваха в Девън, Англия, доста специален курс на обучение, ръководен от английското разузнаване. Като се оглеждам назад, мисля си, че ние, шестдесетимата, бяхме, кажи-речи, уникални в едно отношение: в цялата група нямаше нито един особено общителен.

Всички имахме слабост към писане на писма и ако се случеше да си продумаме нещо извънслужебно, обикновено се задаваше въпросът има ли някой повече мастило. Когато не пишехме писма и бивахме свободни от занятия, всеки от нас си ходеше най-често по свой собствен път. В ясни дни моят път обикновено ме водеше към живописната природа извън града. А в дъждовни дни седях някъде на сушина и четях книга, често пъти само на една крачка от някоя маса за пинг-понг.

Курсът трая три седмици и завърши в една много дъждовна събота. По план в седем часа вечерта същия ден цялата наша група трябваше да замине за Лондон, където, както се говореше, щяхме да бъдем придадени към пехотни и въздушни поделения, сформирани за десанта. Към три часа следобед аз вече бях прибрал всичките си вещи във военния куфар, включително брезентовата торба за противогаза, пълна с книги, които бях донесъл от другата страна на океана. (Няколко седмици преди това бях пуснал самия противогаз от един илюминатор на „Мавритания“,

давайки си ясна сметка, че ако врагът реши да използва газ, аз никога няма да успея да сложа навреме това чудо на лицето си.) Помня, че седях дълго пред крайния прозорец на нашата барака и гледах полегатите стрели на потискащия дъжд, а пръстът на спусъка като че ли ме сърбеше или може би само така ми се струваше. Зад гърба си чувах неприятното дращене на много писалки върху много пощенски листове със знака на победата. Изведнъж, без да съм си наумил нещо определено, аз се откъснах от прозореца, сложих си мушамата, шалчето от кашмирска вълна, обувките, вълнените ръкавици и фуражката (която, все още ми напомнят това, че съм носил по много специален начин – нахлупена над двете уши). После, след като сверих часовника си с часовника в тоалетната, тръгнах по дългия, мокър, постлан с камъни хълм към града. Не обръщах внимание на светкавиците, които тряскаха около мен. Или ми беше писано да ме убият, или не.

В центъра на града, където може би ставаха най-много локви, се спрях пред една черква да прочета обявите на дъската – най-вече защото написаното, бяло върху черно, привлече вниманието ми, но отчасти и затова, че след тригодишна военна служба ми беше станало навик да чета всякакви обяви. На дъската имаше съобщение, че в три и петнайсет ще се състои репетиция на детски хор. Погледнах ръчния си часовник, после пак дъската. С кабърче беше окачен списък на децата, които трябваше да присъстват на репетицията. Застанал на дъжда, прочетох всички имена, след което влязох в черквата.

Десетина възрастни седяха, пръснати по пейките, и някои от тях държеха в скутовете си галошки. Минах и седнах на първия ред. На подиума, в три плътни редици столове, бяха насядали двајсетина деца, повечето момичета, на възраст от около седем до тринайсет години. В момента ръководителката на хора, грамадна жена, облечена със спортен костюм, ги съветваше да си отворят по-широко устата, когато пеят. Нима някой е виждал, питаше тя, малкото славейче да пее очарователните си песни, без първо да си отвори човчицата широко, широко, широко? Очевидно никой не беше виждал. Децата я гледаха със спокоен, непроницаем поглед. По-нататък тя каза, че иска всички деца да вникват в смисъла на думите, които пеят, а не само да ги произнасят като папагали. След това даде тон с камертона си и децата подобно на невръстни тежкоатлети вдигнаха книгите си с псалмите.

Пееха без музикален съпровод или, по-точно казано в случая, без някой да им пречи. Гласчетата им бяха мелодични и така неподправени, че някой по-набожен човек от мен лесно би изпитал чувството, че се

възвисява. Две-три от най-малките позабавяха темпото, но само толкова, че единствено майката на композитора би могла да разбере грешката. Никога не бях чувал този псалм, но хранех надежда, че той има поне десетина куплета. Оглеждах лицата на всички деца, но най-дълго задържах погледа си върху едно – лицето на девойчето, най-близо до мен, на последния стол от първата редица. Тя беше около тринайсетгодишна, с права, пепеляворуса коса, подстригана до под ушите, с изящно чело и уморени очи, които, помислих си, навярно бяха преброили вече колко души има в черквата. Нейният глас се отделяше ясно от останалите, и то не само затова, че тя седеше най-близо до мен.

Най-добър в горните регистри, най-звучен и най-сигурен, този глас автоматично водеше другите. Малката дама обаче изглеждаше поотегчена от собствените си певчески възможности или може би просто от времето и мястото; забелязах я да се прозява на два пъти между отделните куплети. Това беше прозявка на дама прозявка със затворена уста, но аз не можех да не я забележа: издадох я ноздрите ѝ.

Щом псалмът свърши, ръководителката на хора се впусна в дълга лекция на тема хората, които не могат да не шават с крака и да държат устата си затворена докато свещеникът чете своята проповед. Разбрал че повече няма да се пее, и побързах да изляза от черквата, преди неблагоприятният глас на ръководителката да е унищожил напълно обаянието от детските гласове.

Валеше още по-силно. Тръгнах по улицата и надзърнах през прозореца в подкрепителния пункт на Червения кръст, но вътре беше пълно – пред бара за кафе се тъпяха в две-три редици военни и дори през стъклото чувах цъкането на топки за пинг-понг в другото помещение. Прекосих улицата и влязох в едно кафене, което беше празно, ако не смяташ сервитьорката на средна възраст, от чийто поглед останах с впечатление, че би предпочела клиент със суха мушамата. Окачих колкото е възможно по-внимателно мушамата си на въртящата се закачалка, после седнах на една маса и си поръчах чай с препечен хляб. За първи път този ден продумах някому. След това претърсих всичките си джобове, включително и джобовете на мушамата, и най-после намерих двете стари писма, които исках да препрочета – едното от жена ми, в което тя ми обясняваше колко се е влошило обслужването в кафенето на Шрафт на Осемдесет и осма улица, и другото от тъща ми, която ме молеше да ѝ изпратя малко кашмирска прежда, щом ми се удаде случай да изляза извън „лагера“.

Още не бях изпил първия си чай, когато в кафенето влезе малката

дама, която бях наблюдавал и слушал в черквата. През мократа ѝ до кожа коса се подаваха краищата на ушите ѝ. Тя беше с едно много малко момченце, положително нейно братче, чието кепе свали само с два пръста, сякаш беше някакъв лабораторен препарат. След тях вървеше жена със смачкана филцова шапка, но с деловит вид – очевидно тяхната гувернантка. Прекосявайки кафенето, хористката си свали палтото и избра маса – хубава според мен, защото беше само на три-четири крачки пред моята. Тя и гувернантката седнаха. Момченцето, което бе около петгодишно, още нямаше намерение да сяда. То изхлузи и захвърли шубката си; после с невъзмутимо лице на роден пакостник започна упорито да дразни гувернантката, като тикаше стола си ту напред, ту назад и наблюдаваше лицето ѝ. С тих глас гувернантката му заповяда два-три пъти да седне и да престане с маймунджулиците си, но едва когато се обади сестрата, то се качи на стола и залепи за него окончанието на гръба си. Обаче в същия миг грабна салфетката и я сложи на главата си. Сестра му я свали и я разгърна на скута му.

Когато им поднасяха чая, хористката вдигна глава и ме хвана, че гледам към тяхната маса. Тя също ме погледна с тия броещи всичко очи и най-неочаквано ми хвърли дискретна усмивчица. Тя беше необикновено лъчезарна, каквито биват понякога дискретните усмивчици. Усмихнах ѝ се в отговор, но съвсем не така лъчезарно, защото трябваше да прикривам с горната си устна черната войнишка временна пломба между двата предни зъба. Докато се опомня, малката дама вече стоеше – със завидно самочувствие – до масата ми. Беше, струва ми се, с рокля на шотландски карета. Помислих си, че в такъв много, много дъждовен ден едно младо момиче трябва да носи само такава рокля.

– Аз смятах, че американците презират чая – каза тя.

Това не беше забележка на многознайница, а на момиче, което обича истината и статистическата точност. Отвърнах, че някои американци не пият друго освен чай. Поканих я, ако обича, да седне при мен.

– Благодаря – каза тя. – Ще седна, но само за секунда.

Станах, поднесох ѝ отсрещния стол и тя седна съвсем на края с непринудено и красиво изправен гръб. Върнах се едва ли не припряно до стола си, изгарящ от нетърпение да подхвана разговор. Седнах, но не можах да измисля какво да кажа. Усмихнах се пак, като продължавах да крия черната пломба. Подхвърлих, че времето днес е наистина ужасно.

– Да, вярно – каза моята гостенка и по тона ѝ разбрах безпогрешно, че ненавижда баналните разговори.

Тя разпери пръсти на края на масата – като при спиритически

сеанс, – но почти мигновено ги сви – ноктите ѝ бяха изядени до кръв. Носеше ръчен часовник, военен на вид, който приличаше по-скоро на мореплавателски хронограф. Беше прекалено голям за тънката ѝ китка.

– Вие бяхте днес на репетицията – каза тя. – Аз ви забелязах.

Отвърнах, че наистина съм бил и ми е направил впечатление гласът ѝ, който се отделяше от останалите. Изразих мнение, че има много хубав глас.

– Зная – кимна тя. – Смятам да стана професионална певица.

– Така ли? Оперна?

– Боже мой, не. Ще пея джазови песни пред радиото и ще спечеля куп пари. А когато стана на тридесет години, ще се откажа от пеенето и ще заживея в някое ранчо в Охайо. – Тя докосна с опакото на ръката си мократа си коса. – Вие познавате ли Охайо?

Отвърнах, че съм минавал няколко пъти с влак през този щат, но всъщност не го познавам. Предложих ѝ парче препечен хляб.

– Не, благодаря – каза тя. – Да ви кажа, аз ям колкото едно птиче.

Аз си отхапах от препечения хляб и казах, че в Охайо има много интересни местности.

– Зная. Един американец ми разказваше. Вие сте единадесетият американец, с когото се запознавам.

Гувернантката настойчиво ѝ правеше сигнали да се върне на масата си – с други думи, да престане да безпокои човека. Но моята гостенка най-спокойно попремести стола си така, че скъса всички възможни връзки със собствената си маса.

– Вие посещавате тайната разузнавателна школа на хълма, нали? – попита спокойно тя.

Ням като гроб, когато се отнася за военна тайна, аз отвърнах, че съм дошъл в Девъншир по здравословни причини.

– Така ли? – каза тя. – Да не мислите, че съм вчерашна?

Казах, че съм готов да се обзаложа, че не е, и се заех за малко с чая си. Нещо започнах да се замислям за стойката си, та се поизправих на стола.

– Изглеждате доста интелигентен за американец – каза замислено гостенката ми.

Отговорих, че ако човек се замисли поне малко, ще разбере колко снобско е да се говори по такъв начин и че това никак не ѝ подобава.

Тя се изчерви и наред с това, без да иска, ми напомни за стойката ми, която бях забравил.

– Добре, но повечето американци се държат като животни. Вечно се

бият и обиждат един друг и... Знаете ли какво направи един?

Завъртях глава.

Изхвърли една празна бутилка от уиски през прозореца на леля ми. Добре, че прозорецът беше отворен. Но смятате ли, че това е постъпка на интелигентен човек?

Не смятах, но не й го казах. Обясних, че по света, далеч от родината, има пръснати много войници и само малцина от тях са познали истинската радост в живота. Казах, че според мен хората би трябвало сами да си направят този извод.

– Възможно е да сте прав – каза неубедена гостенката ми. Тя пак вдигна ръка към мократа си коса, хвана няколко кичурчета и се помъчи да покрие с тях ушите си. – Косата ми е мокра до кожа – каза тя. – Приличам на плашило. – Погледна ме. – Когато е суха, стои доста начупена.

– Да, разбирам, разбирам.

– Не къдрава, но доста начупена – поясни тя. – Женен ли сте?

Отговорих утвърдително.

– Обичате ли много жена си? Може би навлизам в твърде интимни неща?

Казах, че ако смятам така, ще я предупредя.

Тя си премести ръцете по-напред и си спомням, че ми се дося да направя нещо във връзка с този огромен часовник – може би да я посъветвам да го носи на кръста си.

– Аз не съм твърде общителен антураж – каза тя и ме погледна да види дали знам значението на тази дума. Аз с нищо не й дадох да разбере това. – Но дойдох при вас само защото ми се видяхте крайно самотен. Вие имате крайно чувствително лице.

Казах й, че има право, че действително съм се чувствал самотен и се радвам, че е дошла при мен.

– Уча се да бъде по-отзивчива. Леля ми казва, че съм ужасно студено същество – рече тя и пак попипа главата си. – Аз живея при леля си. След смъртта на майка ми тя прави всичко, което е по силите й, за да се чувстваме с Чарлс добре.

– Това е много хубаво.

– Мама беше изключително интелигентен човек. И доста емоционална в много отношения. – Тя ме погледна с някакво ново хитро пламъче. – Мислите ли, че съм ужасно студена?

Казах, че съвсем не мисля така, дори напротив. После й казах името си и я попитах за нейното. Тя се подвоуми.

– Малкото ми име е Есме. Мисля, че ще е по-добре да не ви казвам

засега цялото си име. Аз имам титла, а титлите може би ви правят впечатление. На американците им правят, нали знаете.

Казах, че на мен не ми правят, но че идеята да задържи за малко титлата си не е лоша.

В този миг усетих нечий топъл дъх на врата си. Обърнах се и за малко не си чукнах носа в носа на братчето на Есме. Без дори да ме погледне, то каза на сестра си с пронизително писклив глас:

– Мис Мегли каза да се върнеш и да си изпиеш чая.

След като си предаде съобщението, детето се оттегли на стола между сестра си и мен – от дясната ми страна. Заоглеждах го с голям интерес. Беше чудесно с тези кафяви панталонки, морскосиньо пуловерче, бяла ризка и раирана вратовръзка. То също ме гледаше, ококорило огромните си зелени очи.

– Защо във филмите хората си навеждат главите на една страна, когато се целуват? – попита настойчиво братчето.

– На една страна ли? – повторих аз. Този проблем беше смущавал и мен в детските ми години. – Сигурно носовете на актьорите са прекалено големи, затова не могат да се целуват направо.

– Той се казва Чарлс – обясни Есме. – Изключително умен е за възрастта си.

– Но той има зелени очи! Очите ти са зелени, нали Чарлс?

Чарлс ми хвърли недоумяващ поглед, какъвто моят въпрос напълно заслужаваше, после взе да се изхлужва надолу, докато тялото му изчезна под масата, а главата – все едно че бе направил „мост“ – остана на стола.

– Оранжеви са – каза той с усилие, гледайки в тавана. После хвана един край от покривката и закри хубавото си невъзмутимо личице.

– Понякога е много умен, но понякога не е – каза Есме. – Чарлс, веднага седни!

Чарлс си остана където си беше. И като че ли не дишаше.

– Той много тъгува за баща ни. Татко го убиха в Северна Африка.

Изказах й съболезнованията си. Есме благодари с глава.

– Татко го обожаваше. – Тя захапа замислено палеца си. – Той прилича много на мама – говоря за Чарлс. А аз съвсем приличам на баща си. – Тя продължаваше да си хапе палеца. – Майка ми беше много жива жена. Тя беше отворен човек, а баща ми – затворен. Все пак те бяха добро съчетание, но може би само външно. Съвсем откровено казано, баща ми се нуждаеше от по-интелектуална съпруга от мама. Той беше изключително надарен ум.

Чаках, готов да науча още нещо, но тя млъкна. Погледнах Чарлс, който сега беше опрял буза на седалката на стола. Когато забеляза, че го гледам, той затвори очи сънливо като ангелче, после изведнъж си изплези езика – толкова дълъг, че човек можеше да се стресне – и нададе рев, който в моята страна би представлявал великолепно награда за някой късоглед бейзболен съдия. Този рев разтърси помещението.

– Престани – каза Есме най-спокойно. – Той видя това нещо от един американец – на една опашка за пържени картофи и риба – и сега го прави винаги когато е отегчен. Престани веднага, иначе ще те изпратя право при мис Мегли.

Чарлс отвори огромните си очи, за да покаже, че е чул заплахата на сестра си, но иначе нямаше вид да се е стреснал много. После ги затвори пак и си остана така, опрял буза на седалката на стола.

Подхвърлих, че Чарлс може би ще трябва да запази този рев за времето, когато ще започне да използва редовно титлата си – ако той също има титла.

Есме ме погледна с леко изпитателен поглед.

– Имате доста сухо чувство за хумор, не мислите ли? – каза тя замислена. – Татко смяташе, че аз изобщо нямам чувство за хумор. Казваше, че няма да мога да се справя в живота, понеже нямам чувство за хумор.

Загледан в нея, запалих цигара и казах, че според мен, ако човек изпадне в истинска нужда, чувството за хумор никак няма да му помогне.

– Татко казваше обратното.

Тя каза това не за да ми противоречи, а защото вярваше на баща си, и аз бързо смених тактиката. Кимнах и обясних, че баща ѝ навярно е гледал на въпроса от един ъгъл, а аз гледам от друг (каквото и да означаваше това).

– Чарлс тъгува изключително много за него – каза Есме след малко. – Той беше крайно обичлив човек. И изключително красив. Не че красотата има някакво особено значение, но той наистина беше красив. За човек безкомпромисно добър, какъвто бе той, очите му бяха страшно проницателни.

Кимнах и казах, че по всяка вероятност баща ѝ е имал изключителен речник.

– О, да, съвсем – възкликна Есме. – Той беше архивист, любител, разбира се.

В този момент усетих настойчиво потупване, едва ли не удар, по рамото откъм стола на Чарлс. Обърнах се към него. Сега той седеше

сравнително нормално на стола – само дето беше подвил единия крак под себе си.

– Какво е казала едната стена на другата? – попита пискливо той. – Това е гатанка!

Завъртях замислено очи към тавана и повторих гласно въпроса. След това погледнах Чарлс с озадачено изражение и казах, че се предавам.

– Ще се срещнем на ъгъла! – отекна с всичка сила зашеметяващият отговор.

Самият Чарлс го посрещна с неимоверен възторг. Той се разсмя до припадък. Наложих се дори Есме да стане и да го потупа по гърба, сякаш се беше задавил от кашлица.

– Хайде стига – каза тя и си седна на мястото. – Той задава тази гатанка на всеки срещнат и всеки път се залива от смях. Обикновено се забравя, когато се смее. Престани, моля ти се!

– Това е една от най-хубавите гатанки, дето съм чувал – казах аз, наблюдавайки Чарлс, който малко по малко се съвземаше.

В отговор на този комплимент той потъна ниско в стола си и отново закри лице, но само до очите, с края на покривката. После ме погледна с неприкритите си очи, в които все още грееше радостта и гордостта на човек, който винаги може да ви каже една-две действително хубави гатанки.

– Може ли да попитам какво сте работили, преди да постъпите в армията? – каза Есме.

Отвърнах, че изобщо не съм работил, тъй като само една година преди това съм завършил колежа, но се лаская от мисълта, че съм писател – пиша разкази.

Есме кимна учтиво.

– Издавани ли са? – попита тя.

Това беше познат, но щекотлив въпрос, на който никога не отговарях направо. Взех да ѝ обяснявам, че повечето издатели в Америка са една шайка...

– Баща ми пишеше много хубаво – прекъсна ме Есме. – Запазила съм за потомството някои от писмата му.

Казах, че това е много хубаво хрумване. Но ето че пак се бях загледал в нейния огромен, приличащ на хронограф часовник. Попитах я дали не е бил на баща ѝ. Тя погледна със сериозен вид часовника си.

– Да, негов беше – отвърна Есме. – Даде ми го непосредствено преди да ни евакуират с Чарлс. – Стеснително тя свали ръце от масата и

добави: – Само като спомен, разбира се. – И поведе разговора в друга насока. – Ще остана крайно поласкана, ако някога напишете разказ специално за мен. Аз съм ненаситен читател.

Казах, че непременно ще напиша, ако мога, но че не съм кой знае колко плодовит.

– Не е нужно да бъде кой знае колко плодовит! Стига само да не е детински и глупав. – Тя се замисли. – Предпочитам разкази за омерзението.

– За какво? – ахнах аз и се наведох напред.

– За омерзението. Аз проявявам изключителен интерес към омерзението.

Готвех се да я накарам да ми обясни по-подробно, но в този миг Чарлс ме ошипа здравата по ръката. Потръпнах леко и се обърнах. Той се беше изправил непосредствено до мен.

– Какво е казала едната стена на другата? – попита той сравнително дружелюбно.

– Ти го пита това – обади се Есме. – Престани вече!

Без да обръща внимание на сестра си, Чарлс стъпи върху единия ми крак и повтори своя важен въпрос. Забелязах, че връзката му се е изкривила. Оправих му я, после го погледнах право в очите и казах:

– Ще се срещнем на ъгъла.

Но още в същия миг съжалих за това. Устата му увисна отворена. Имах чувството, че съм го ударил жестоко. Той слезе от обувката ми и бесен от яд, но с достойнство, се отпрати към собствената си маса, без да погледне назад.

– Вбеси се – каза Есме. – Той е страшно необуздан. Майка ми беше склонна да го глези. Единствен баща ми не го глезеше.

Продължавах да гледам към Чарлс, който вече беше седнал и пиеше чая си, хванал чашата с две ръце. Все се надявах, че ще се обърне, но не би.

Есме стана.

– Il faut que je parte aussi¹ – въздъхна тя. – Вие знаете ли френски?

Станах и аз с нежелание и някакво смущение. Подадохме си ръце; нейната, както подозирах, беше нервна, с овлажняла длан. Казах ѝ, че тази среща ми е била много приятна.

– И аз така се надявах – кимна тя. – Аз съм доста общителна за възрастта си. – Тя попипа още веднъж косата си. – Извинявайте много за

1. И аз трябва да си вървя (фр.). – Б. пр.

ужасния ми вид. Сигурно представлявам страшна гледка.

– Ни най-малко. Струва ми се дори, че косата ви вече отново стои начупена.

Тя мигом посегна към косата си.

– Смятате ли в близко време да се отбиете пак в това заведение?

Ние идваме тук всяка неделя след репетиция.

Отговорих, че нищо друго не би ми доставило по-голямо удоволствие, но, за нещастие, съм сигурен, че няма да мога да го посетя повече.

– С други думи, нямате право да говорите за прехвърлянето на часстите – каза Есме. Тя продължаваше да стои до масата. Дори сложи единия си крак пред другия и забила поглед в пода, допря върховете на обувките си. Това беше чудесно изпълнено, още повече че тя носеше бели чорапки и имаше великолепни крака и глезени. Изведнъж Есме вдигна поглед към мен. – Бихте ли искали да ви пиша? – попита тя и се поизчерви. – Аз пиша изключително смислени писма за момиче на моята...

– Ще ми бъде много приятно. – Извадих писалка и хартия и ѝ написах чина, името си, номера и номера на военната поща.

– Аз ще ви пиша първа, за да не смятате, че правите компромис – каза Есме, вземайки листчето. Сложи го в джоба на роклята си. – Довиждане – сбогува се тя и се върна на масата си.

Поръчах си още един чай и не свалих очи от Есме и братчето ѝ, докато те и смутената мис Мегли не станаха да си вървят. Чарлс тръгна напред, куцайки така нещастно, като че ли единият му крак беше с няколко пръста по-къс от другия. Той нито веднъж не погледна към мен. След него вървеше мис Мегли и накрая Есме, която ми махна с ръка. Аз също ѝ магнах и се понадигнах от стола си. За мен това беше един особен, вълнуващ миг.

Няма и минута и Есме се върна, като мъкнеше след себе си Чарлс за ръкава на шубката.

– Чарлс иска да ви целуне за довиждане – каза тя.

Веднага оставих чашата и отвърнах:

– Много мило, но сигурна ли сте, че той иска това?

– Да – каза тя, малко навъсена.

Есме пусна Чарлс и го бутна доста силно към мен. Пламнал цял, той пристъпи и ме мясна с наслюнчена уста точно под дясното ухо. След това изпитание той понечи да излети към вратата, към един помалко сантиментален мир, но аз го хванах за коланчето на шубката и го попитах:

– Какво е казала едната стена на другата?

Личицето му просия.

– Ще се срещнем на ъгъла! – извика той и хукна навън, навярно припадайки от смях.

Есме отново стоеше с преплетени крака.

– Сигурен ли сте, че няма да забравите да напишете разказ за мен? – попита тя. – Не е необходимо да бъде посветен специално на мен. Може да...

Казах, че е изключено да забравя. Обясних, че никога не съм писал разказ, посветен на когото и да било, но тъкмо сега имам повод да сторя това.

– Направете го изключително омерзителен и вълнуващ – посъветва ме тя. – Запознат ли сте изобщо с омерзението?

Казах, че не съм съвсем, но все повече и повече го опознавам в една или друга форма и ще направя всичко възможно, за да задоволя нейните изисквания. Стиснахме си ръце.

– Жалко, че се срещнахме при толкова акуратни обстоятелства, нали?

Съгласих се, че е много жалко наистина.

– Довиждане – каза Есме. – Дано се върнете от войната с непокътнати способности.

Благодарих ѝ, казах още няколко думи и я изпратих с поглед до вратата. Тя вървеше бавно, замислено, опипвайки краищата на косите си, за да провери дали са изсъхнали.

Това е омерзителната или вълнуващата част на този разказ, а сега декорът става друг. Хората също са други. Аз продължавам да се навъртам наоколо, но оттук нататък по причини, които нямам право да разкрия, съм дегизиран така хитро, че и най-остроумният читател няма да ме познае.

Беше около десет и половина вечерта в Гауфрут, Бавария, няколко седмици след капитулацията на немските войски. Сержант Х седеше в стаята си на втория етаж в една частна къща, в която бяха разквартирувани още преди примирието той и други девет американски войници. Седеше на сгъваем дървен стол пред малка, разбъркана писалищна маса. На масата лежеше отворен, изпратен отвъд океана роман, евтино издание, който сержантът четеше с голяма мъка. Причината не беше в романа, а в самия него. Въпреки че войниците от първия етаж обикновено първи се докопваха до книгите, изпращани всеки месец от Специалната служба, те оставяха Х да си избере която книга иска. Но този млад човек не беше излязъл от войната с непокътнати способности и ето че повече

от час четеше по три пъти всеки пасаж, а сега и всяко изречение. Изведнъж той затвори книгата, без да отбележи докъде е стигнал. После засе-ни за малко очи от острия многосвещен блясък на голата крушка над масата.

Той взе цигара от пакета на масата и я запали – пръстите му подскачаха леко. Понаместа се на стола и запуши, без да усеща какъвто и да било вкус. Седмици наред пушеше цигара след цигара. Венците му кървяха и при най-малкия натиск с върха на езика, а той почти не преставаше да си прави опити с тях; това беше малка игра, която играеше понякога с часове. Той постоя известно време така – пушеше и опитваше венците. После внезапно и както обикновено, без предусещане, изпита познатото чувство, че мозъкът му се измества и почва да се пързала напред-назад като зле закрепен багаж върху багажника на влак. Веднага направи това, което толкова пъти бе правил, за да излезе от положението: притисна с ръце слепоочията си. Притискаше ги здраво. Мръсната му коса се нуждаеше от подстригване. Той я беше мил три-четири пъти по време на двуседмичния си престой в болницата във Франкфурт на Майн, но тя пак се беше изцапала при пътуването с джипа по дългия пращен път от там до Гауфрут. Ефрейтор Z, който го беше взел от болницата, все още караше джипа като при бойна обстановка – със свалено предно стъкло, – без да го интересува, че вече има примирие. В Германия бяха дошли хиляди нови войници. Карайки джипа със свалено стъкло, като при бойна обстановка, ефрейтор Z искаше да покаже, че той не е от тези войници, че не е от тия копелета новаци.

Сержант X свали ръце от слепите си очи и се загледа в писалищната маса, на която бяха струпани най-малко два-сет неотворени писма и поне пет-шест неотворени пакета, всички адресирани до него. Той се пресегна над тази неразбория и взе книгата, опряна на стената. Това беше книга от Гьобелс, озаглавена „Die Zeit ohne Beispiel“. Тя беше собственост на тридесет и осем годишната неомъжена дъщеря на семейството, което допреди няколко седмици живееше в тази къща. Дъщерята беше низш функционер в Нацистката партия, но все пак достатъчно висш според преценките на американската армия, за да попадне автоматично в списъка на тези, които трябваше да бъдат арестувани. Беше я арестувал лично сержант X. Сега, за трети път след връщането си днес от болницата, той отвори книгата на жената и прочете надписа на празната страница отпред. С дребен, безнадеждно наивен почерк там бяха написани е мастило на немски следните думи: „Мили боже, животът е ад“. Наоколо нямаше нищо, което да насочи вниманието към тях или пък да

го отклони. Сами на страницата и сред тази болнава тишина на стаята, тези думи като че ли придобиваха тежестта на категоричен, дори класически обвинителен акт. Х гледа страницата няколко минути, мъчейки се – без всякакви изгледи за успех – да устои. После с устрем, какъвто не бе проявявал от седмици, грабна парче молив и под немския надпис написа на английски: „Бащи и учители, разсъждавам какво е ад? Твърдя, че това е страданието да си неспособен да обичаш.“ Той понечи да напише името на Достоевски отдолу, но забеляза с уплаха, която полази по цялото му тяло, че написаното беше почти съвсем нечетливо. Тогава затвори книгата.

Веднага взе нещо друго от масата – едно писмо от по-големия си брат от Олбъни. То лежеше на масата му още преди той да бе постъпил в болницата. Отвори го, решил не много твърдо да го прочете цялото, но прочете само първата половина на първата страница. Прекъсна четенето след думите: „Сега, когато тази мръсна война свърши и ти сигурно имаш много свободно време, защо не изпратиш на дечурлигата два-три щика или пречупени кръстове...“ След като го беше накъсал, той погледна парчетата в кошчето. Едва сега разбра, че в писмото е имало снимка. Успя да различи нечий крака, стъпили на някаква поляна.

Той сложи ръце на масата и облегна глава на тях. Болеше го всичко – от главата до пръстите на краката – и всички болезнени места сякаш бяха взаимно свързани. Приличаше на коледно дърво, чиито лампички са скачени в серия и когато се повреди дори само една, угасват всички.

Без да почука, някой отвори рязко вратата. Х вдигна глава, обърна се и видя ефрейтор Z на прага. Двамата имаха общ джип и от деня на десанта в Европа бяха участвали заедно в пет операции. Ефрейтор Z живееше на първия етаж и обикновено идваше при Х, когато имаше да сподели някоя и друга партенка или някоя своя неприятност. Той беше огромен фотогеничен младеж на двадесет и четири години. През войната едно голямо американско списание беше поместило негова снимка на фона на Хюртгенската гора; той бе позирал с готовност – дори с нещо повече от готовност – с по една пуйка във всяка ръка по случай Деня на благодарността.

– Писма ли шрайбаш? – попита той Х. – Тука е мрачно като в ада. – Той винаги предпочиташе стаите със запален полилей.

Х се извърна и му каза да влезе и да внимава да не настъпи кучето.

– Кое?

– Алвин. Ще се спънеш в него, Клей. Я запали тоя идиотски полилей.

Клей намери ключа, шракна го, прекоси малката стаичка и седна на края на леглото с лице към домакина си. От току-що вчесаната му червена като тухла коса все още капеше вода – толкова я беше намокрил, за да я снесе както трябва. Гребенът с клипс от автоматична писалка се подаваше, както обикновено, от десния джоб на масленозелената му риза. Над левия джоб носеше бойна значка на пехотата² (която, строго погледнато, нямаше право да носи), лентичката за участие в европейския боен театър с пет бронзови звездички върху нея (вместо една сребърна, която се равняваше на пет бронзови) и лентичка за военна служба преди Пърл Харбър³. Той въздъхна тежко и възкликна:

– Велики боже!

Това не означаваше нищо; войнишка работа. Ефрейторът извади пакет цигари от джоба на ризата си, измъкна една, прибра отново пакета и закопча джоба. Запалил цигарата, той заоглежда с тъп поглед стаята. Накрая погледът му се спря на радиото.

– Ей, след няколко минути започва една страхотна програма по радиото – с Боб Хоуп и другите там.

Х отвори нов пакет цигари и каза, че току-що го е загасил.

Клей загра и се загледа в Х, който се мъчеше да си запали цигара.

– Олеле! – възкликна ефрейторът с възторга на зрител. – Само да си видиш кунките! Ей, майна, хванала те е друсавицата, знаеш ли?

Х си запали цигарата, кимна и похвали Клей за наблюдателността му.

– Няма шега, ей. Насмалко не припаднах, когато те мернах в болницата. Същински жив труп, мамка му. Колко си смъкнал, а? Знаеш ли?

– Не зная. Как беше положението с писмата, докато ме нямаше? Имаш ли нещо от Лорета?

Лорета беше момичето на Клей. Двамата смятаха да се оженят при първия удобен случай. Тя му пишеше доста редовно, потънала в блаженството на тройните удивителни и неточни заключения. През цялата война Клей четеше на Х всички Лоретини писма, колкото и интимни да бяха – даже колкото по-интимни бяха, с толкова по-голяма готовност му ги четеше. Той имаше обичай след прочитането на всяко писмо да кара

2. Значка, давана за образцово поведение при бойна схватка или по-голяма операция. – Б. пр.

3. Има се предвид 7 декември 1941 г., когато е извършено голямото японско нападение срещу американската база Пърл Харбър. – Б. пр.

Х да му нахвърля или напише изцяло отговора, или пък да му вмъкне тук-там за по-голям ефект няколко френски или немски думи.

– Тъхъ, вчера получих писмо от нея. Долу е в стаята ми. Ще ти го покажа после – каза Клей равнодушно.

Както си седеше на края на кревата, той изведнъж изопна гърди, задържа си въздуха и се оригна звучно и продължително. После се отпусна отново, доволен, но не съвсем, от това постижение.

– Брат й, мамка му, се чупи от флотата заради крака – каза ефрейторът. – Добре си е с тоя крак, копелето. – Той пак се изопна и опита още едно оригване, но резултатът беше незадоволителен. После лицето му се оживи. – Ей, докато не съм забравил! Утре трябва да се вдигнем в пет и да отпрашим за Хамбург. Ще вземем якета за цялото отделение.

Х го изгледа неприязнено и каза, че не му трябва яке. На лицето на Клей се изписа изненада, дори известна обида.

– Ама якетата са екстра! Много хубави са. Защо не щеш?

– Просто така! И защо трябва да ставаме в пет? Нали войната свърши, дявол да го вземе!

– Не знам... трябва да се върнем преди обед. Дошли са някакви нови формуляри и трябва да ги попълним преди обед... Питах Бълинг защо да не ги попълним още тая вечер – те са на масата му. Ама той още не ще да ги извади от пликовете, кучето му.

Двамата млъкнаха за малко, псувайки Бълинг наум. Изведнъж Клей погледна Х с нов, повишен интерес.

– Ей, майна, знаеш ли, че бузата ти танцува като бясна?

Х каза, че знае, и прикри тика си с ръка.

Клей му хвърли още един поглед, после каза оживено, като че ли съобщаваше някаква изключително добра вест:

– Писах на Лорета, че имаш нервно разстройство.

– Така ли?

– Тъхъ. Тя се интересува адски от разни такива неща. Нали следва психология. – Клей се изтегна с обувките на кревата. – Знаеш ли какво казва тя? Казва, че човек не може да получи нервно разстройство само от войната. Сигурно, казва, си неуравновесен – и ти, и целият ти живот.

Х засени очи с две ръце – светлината над леглото го заслепяваше – и каза, че проникателността на Лорета винаги го е радвала.

Клей го погледна косо.

– Слушай, копеле, ако искаш да знаеш, тя разбира от психология много повече от теб.

– Ще си направиш ли труда да свалиш миризливите си крака от

леглото ми? – попита Х.

Няколко секунди Клей не се и помръдна – един вид: ти ли ще ми кажеш къде да си сложа краката? – после ги спусна на пода и седна. – Ще слеза долу. Ония са пуснали радиото в стаята на Уокър – каза той, но остана да си седи на леглото. – Ей, тъкмо разправях на онова новото копеле долу, Бърнстейн. Помниш ли, когато карахме към Валон, и ония, мамка им, ни обстрелваха два часа и аз убих котката, дето се качи на джипа, докато лежахме в оная дупка? Помниш ли, а?

– Да. И не започвай отново тази история с котката, Клей, че дяволи те ще те вземат. Не искам да я слушам.

– Няма. Само исках да ти кажа, че писах за нея на Лорета. Целият курс по психология я обсъждал. Хем в редовен час. И професорът, и кой ли не.

– Чудесно. Само че аз не искам да слушам повече за това, Клей.

– Чакай де, знаеш ли защо съм светил маслото на котката? Лорета казва, че съм бил откачил временно. Няма шега. От непрекъснатия огън по нас и въобще.

Х прокара пръсти през мръсната си коса, после пак заслони очи от светлината.

– Ти не беше откачил. Просто изпълни дълга си. Като уби тази котка, ти прояви такова мъжество, каквото не би проявил никой друг при подобни обстоятелства.

Клей го изгледа подозрително.

– Мамка му, какво искаш да кажеш?

– Тази котка беше шпионин. И ти трябваше да я застреляш. Това беше едно много хитро немско джудже, преоблечено в евтино кожено палто, тъй че тук няма нищо брутално, жестоко, мръснишко или дори...

– Ей, мамка ти! – каза Клей със стиснати уста. – Не можеш ли да бъдеш поне веднъж искрен?

Изведнъж Х усети, че му се повдига, завъртя се на стола и грабна кошчето за отпадъци – тъкмо навреме.

Когато се оправя и се обърна отново към госта си, видя го да стои прав, смутен, на сред път между леглото и вратата. Х понечи да му се извини, но се отказа и посегна към цигарите си.

– Слез долу да послушаме Хоуп по радиото – каза Клей, като поддържаше дистанция, но все пак се мъчеше да се държи приятелски.

– Ти върви, Клей... Аз ще попрегледам колекцията си от марки.

– Я! Та ти събираш ли марки? Аз не знаех, че...

– Не, шегувам се само.

Клей направи бавно две-три крачки към вратата.

– По-късно ще подкарам към Ещат – каза той. – Там има вечеринка. Сигурно ще трае поне до два. Искаш ли да отидем?

– Не, благодаря... Аз ще упражня някои танцови стъпки тук в стаята.

– Добре. Лека нощ. И се успокой, чуваш ли!

Вратата се затвори с трясък, но мигом се отвори пак.

– Ей, нали нямаш нищо против да пъкна едно писмо до Лорета под вратата ти? Набутал съм някои работи на немски. Та да ги пооправиш де.

– Добре. Остави ме на мира сега, дявол те взел!

– Готово – отвърна Клей. – Знаеш, ли какво ми писа майка ми? Писа, че много се радва, че сме изкарали заедно с теб цялата война. С един джип и въобще заедно. Казва, че писмата ми станали много по-интелигентни, откакто дружим с тебе.

Х го погледна и каза с голямо усилие:

– Благодаря. Предай моите благодарности на майка си.

– Непременно. Лека нощ.

Вратата пак се затръшна и не се отвори повече.

Х гледа дълго време към нея, след това се обърна напред към писа-лицната маса и вдигна от пода портативната си пишешца машина. Разчисти малко място за нея на масата, като избута настрана безразборния куп неотворени писма и пакети. Мислеше си, че ако напише писмо до един свой стар приятел в Ню Йорк, това ще донесе бързо, макар и незначително успокоение. Но не успя да намести листа на валяка – така неудържимо трепереха ръцете му сега. Той ги спусна надолу за минута, после опита още веднъж и накрая смачка листа в шепата си.

Даваше си сметка, че кошчето за отпадъци трябва да се изхвърли от стаята, но вместо да се погрижи за това, сложи ръце на машината и опря глава на тях със затворени очи.

След няколко минути, през които главата му тупаше, той отвори очи и пред погледа му попадна малко, неотворено зелено пакетче. Забеляза, че бе преадресирано няколко пъти. Само на едната му страна успя да различи поне три от старите номера на своята военна пощенска станция.

Отвори пакетчето без всякакъв интерес – дори не погледна адреса на подателя. Отвори го, като запали канапчето с клечка кибрит. По-

интересно му беше да наблюдава как гори канапът, отколкото да отвори пакетчето, но все пак накрая го отвори.

В кутийка беше сложен някакъв малък предмет, увит в тънка хартия, а отгоре имаше писмо, писано с мастило. Той го взе и зачете:

7 юни, 1944 година
ДЕВЪН

Драги Сержант Х,

Надявам се да ми простите, че започвам нашата кореспонденция чак след 38 дни, но бях изключително заета, тъй като леля ми прекара стрептококи в гърлото и едва не загина и върху мен оправдано се струпаха всички отговорности. Обаче аз често си спомням за вас и за изключително приятния следобед, който прекарахме заедно на 30 април, 1944 г. между 3:45 и 4:15 следобед, ако случайно сте забравили.

Всички ние сме невероятно развълнувани и преизпълнени с трепет във връзка с десанта в Европа и се надяваме, че той ще доведе до незабавно прекратяване на войната и до един начин на съществуване, който ще бъде поне абсурден. Ние с Чарлс много се тревожим за вас; надяваме се, че не сте били между тези, които първи са атакували Котентинския полуостров. Или може би сте били? Моля ви, отговорете колкото е възможно по-скоро. Предайте моите най-сърдечни поздрави на жена ви.

Искрено ваша
ЕСМЕ

П. П. Позволявам си да приложа моя ръчен часовник, който може да задържите, докато трае военният конфликт. По време на нашата кратка връзка не забелязах дали имате часовник, но този е изключително водонепроницаем и издръжлив на удар, а има и много други достойнства, едно от които е, че човек може да определи по него с каква скорост се движи. Сигурна съм, че в тези трудни дни ще го използвате с много по-голямо преимущество от мен и ще го приемете като талисман за щастие.

Чарлс, когото аз уча да чете и пише и който според мен е изключително интелигентен ученик, иска да добави няколко думи. Моля ви, пишете, щом имате време и склонност за това.

ЗДРАВЕЙ ЗДРАВЕЙ ЗДРАВЕЙ ЗДРАВЕЙ

ЗДРАВЕЙ ЗДРАВЕЙ ЗДРАВЕЙ ЗДРАВЕЙ
ПОЗДРАВИ И ЦЕЛУВКИ ЧАРЛС

Дълго време мина, преди Х да остави писмото, и още по-дълго преди да извади от кутийката часовника на бащата на Есме. Когато най-сетне го извади, видя, че стъклото му се беше счупило. Попита се дали иначе часовникът се е запазил здрав, но не посмя да го навие, за да провери. Остана да седи още дълго тъй, с часовника в ръка. После изведнъж, едва ли не с дива радост, усети, че го наляга сън.

Доспи ли се някому истински, Есме, винаги има надежда той отново да стане човек с непо... непокътнати способности.

КРАЙ

© 1950 Дж. Д. Селинджър
© 1985 Тодор Вълчев, превод от английски

J. D. Salinger
For Esmé – with Love and Squalor, 1950

Сканиране, разпознаване и редакция: Уфтак Музгашки, 2008

Издание:

Джеръм Селинджър. Девет разказа. Семейство Глас
Издателство „Христо Г. Данов“, Пловдив, 1985
Американска, I издание

Съставител и предговор: Клео Протохристова
Редактори Недялка Христова, Иванка Савова
Рецензент Клео Протохристова
Художник Илия Гошев

Художник-редактор Веселин Христов
Технически редактор Виолина Хаджидемирева
Коректори Жанета Желязкова, Стоянка Кръстева, Донка Симеонова
ЕКП 07,05366725111/5637–282–85. Издателски № 2381. Формат 84×108/32
Печатни коли 28,50. Издателски коли 23,94. Условно издателски коли 24,62
Дадена за набор на 27. V. 1985 г. Излязла от печат на 15. XI. 1985 г.
Печатница „Димитър Благоев“, Пловдив
Цена: с твърда подвързия 3,41 лв, с мека подвързия 2,79 лв.

Nine Stories

Boston: Little, Brown, 1953, 302 pages
Franny and Zooey

Boston: Little, Brown, 1961, 201 pages

Raise High the Roof Beam, Carpenters and Seymour: An Introduction
Boston: Little, Brown, 1963, 248 pages

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/9014>]